

Research Paper

Investigating the Components of Improving the Welfare of Rural Households that are Members and Non-Members of Rural Production Cooperatives in Miandoab City

Sh. Choobchian¹, K. Hasanzadeh², E. Karami Dehkordi³, M. Motaghd⁴

Received: 2 May, 2023 Accepted: 15 October, 2023

Abstract

Introduction

Rural production cooperatives play an important role in reducing rural poverty by increasing production efficiency and providing services that governments are unable to provide for poor people. This research aimed to investigate the 12 components of the Legatum Index improving the welfare of rural households that are members and non-members of rural production cooperatives in Miandoab Township.

Materials and Methods

The present research was conducted using a survey and descriptive-correlational methodology. The size of the target population includes 17493 rural households, members and non-members of rural production cooperatives, and 377 households were randomly selected. Questionnaire was the main tool for data collecting. Validity of the questionnaire was confirmed by a panel of agricultural extension and education specialists at Tarbiat Modares University and its reliability was confirmed by calculating Cronbach's alpha coefficient. To investigate the components of improving the welfare of rural households and checking the goodness of fit index, confirmatory factor analysis and structural equation modeling were used. Data were collected through structured interviews and analyzed using SPSS and LISREL software.

-
1. Corresponding Author and Associate Professor of Agricultural Extension and Rural Development, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran. (shchoobchian@modares.ac.ir)
 2. MSc of Rural Development, Rural Development, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.
 3. Associate Professor of Rural Development, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.
 4. Postdoctoral Researcher of Agricultural Extension and Rural Development, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

DOI: 10.30490/rvt.2023.362173.1523

Results and Discussion

The results showed that there is a significant difference between member and non-member rural households in terms of welfare component status. So in the components of safety and security; individual freedom; governance; social capital; investment environment; entrepreneurial conditions; market access and infrastructure; economic quality; living conditions; sanitation and health; and education; there was a significant difference between member and non-member households, and only in the natural environment component, no significant difference was seen.

Conclusions

Rural production cooperatives played an effective role in improving the welfare of rural households in Miandoab City, and its average was calculated as 3.56; which shows the positive effect of cooperatives in improving the overall welfare of rural households. In this regard, it is suggested to provide entrepreneurship training to increase agricultural production, diversify the rural economy, and create the necessary foundation for increasing wealth.

Keywords: Welfare of Rural Households; Rural Production Cooperative; Structural Equation Modeling.

روستا و توسعه

سال ۲۷، شماره ۱۰۵، بهار ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

بررسی مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی عضو و غیر عضو شرکت- های تعاونی تولید روستایی در شهرستان میاندوآب

شهلا چوبچیان^۱، کامبیز حسن‌زاده^۲، اسماعیل کرمی دهکردی^۳، مهسا معتقد^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۲/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۷/۲۳

چکیده

هدف اصلی پژوهش، بررسی مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی عضو و غیر عضو شرکت‌های تعاونی تولید روستایی در شهرستان میاندوآب است. برای دستیابی به هدف از روش توصیفی-همبستگی استفاده شد. جامعه آماری را ۱۷۴۹۳ خانوار روستایی عضو و غیر عضو شرکت‌های تعاونی تولید روستایی تشکیل دادند و ۳۷۷ خانوار به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار تحقیق پرسش‌نامه‌ای بود که روایی آن بر اساس نظرات گروهی از متخصصان ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس تأیید شد و برای تعیین میزان پایایی پرسش‌نامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. پرسش‌نامه با توجه به ضرایب به دست آمده از قابلیت اعتماد بالایی برخوردار بود. به‌منظور شناسایی مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی و بررسی شاخص خوبی برازش مدل تحقیق از تحلیل عاملی تأییدی و مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد. نتایج نشان داد که وضعیت استقرارپذیری مؤلفه‌های رفاه بین خانوارهای روستایی عضو و غیر عضو تفاوت معنی‌داری دارد. به‌طوری‌که در مؤلفه‌های ایمنی و امنیت، آزادی فردی، حکمرانی، سرمایه اجتماعی، محیط

۱- نویسنده مسئول و دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

(shchoobchian@modares.ac.ir)

۲- کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

۳- دانشیار ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

۴- پژوهشگر پسادکتری گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

سرمایه‌گذاری، شرایط کارآفرینی، دسترسی به بازار و زیرساخت، کیفیت اقتصادی، شرایط زندگی، بهداشت و سلامت و آموزش بین خانوارهای عضو و غیر عضو تفاوت معنی‌داری وجود داشت و تنها در مؤلفه محیط زیست طبیعی تفاوت معنی‌داری دیده نشد. بنابراین شرکت‌های تعاونی تولید روستایی نقش مؤثری در بهبود رفاه خانوارهای روستایی در شهرستان میاندوآب داشتند و میانگین آن ۳/۵۶ محاسبه شد که نشان از تأثیر مثبت تعاونی‌ها در بهبود کلی رفاه خانوارهای روستایی دارد. از همین رو پیشنهاد می‌شود آموزش‌های کارآفرینی به‌منظور افزایش تولیدات کشاورزی، تنوع در اقتصاد روستایی و بسترسازی لازم برای افزایش ثروت ارائه شود.

کلید واژه‌ها: رفاه خانوارهای روستایی، شرکت‌های تعاونی تولید روستایی، مدل‌سازی معادلات ساختاری.

مقدمه

نیمی از جمعیت جهان در نواحی روستایی کشورهای در حال توسعه زندگی می‌کنند که از نظر فقر و سوءتغذیه، بدترین بخش از جمعیت جهان به شمار می‌آیند. رفع معضلات این جمعیت از طریق برنامه‌ریزی آگاهانه توسعه روستایی اهمیت زیادی دارد. از طرفی هر برنامه توسعه روستایی باید از راه افزایش تولید و با جلب مشارکت مردم محلی و در راستای بهبود رفاه گام بردارد (He & Jiao, 2023). یکی از مؤثرترین راهکارها برای رفع مشکلات موجود در توسعه روستایی، تشویق کار جمعی در عملیات مختلف تولید است (Zou & Wang, 2022). در همین راستا بخش تعاونی و به‌خصوص تعاونی‌های تولید به‌عنوان ابزار مناسبی برای بهبود وضعیت تولید در بخش کشاورزی مورد تأکید قرار گرفته است (Yu & Nilsson, 2021). این قبیل تعاونی‌ها در صورت عملکرد مطلوب می‌توانند با تشکل کشاورزان و سازمان‌دهی آن‌ها زمینه را برای توسعه کشاورزی فراهم سازند (De Bakker et al., 2020). برپایی چنین تشکل‌هایی در دنیای امروز می‌تواند نقش مناسبی برای رسیدن به اهداف توسعه ایفا کند، به گونه‌ای که تعاونی‌ها این قابلیت را دارا هستند که با مدیریت انعطاف‌پذیر و همگرا در بازار رقابتی، محصول را با قیمت مناسبی عرضه کنند (Khan et al., 2019). از همین رو تعاونی‌های تولید روستایی، یک اهرم قدرتمند در عرصه کشاورزی ایران به حساب می‌آیند که از ظرفیت‌های ارزشمند و فراوانی برای پیشبرد جریان توسعه روستایی برخوردار هستند (Nazaripour & Hossieni, 2020). این تعاونی‌ها نوعی نظام بهره‌برداری کشاورزی به شکل حقوقی و یک تشکل اقتصادی تولید کشاورزی غیر دولتی هستند که از مدیریت نسبتاً علمی برخوردار بوده و با اتکا به نیروی مردمی (اعضای تعاونی) و تصمیمات مشارکت‌جویانه از طریق مجامع عمومی و هیئت مدیره، ضمن حفظ اصل مالکیت، با انگیزه فردی و خانوادگی تشکیل شده و فعالیت می‌نمایند. از اهداف تشکیل شرکت‌های

تعاونی تولید روستایی می‌توان به ارتقاء بهره‌وری عوامل تولید، تخصیص و بهره‌برداری بهینه از منابع، افزایش کمی و کیفی تولید محصولات کشاورزی، ایجاد صنایع و امکانات لازم جهت جمع‌آوری، نگهداری، بسته‌بندی، تبدیل، حمل و نقل، خرید، بازاریابی و فروش محصولات کشاورزی، تأمین نهاده‌ها و انجام عملیات کشاورزی اشاره نمود (Rural Cooperative Office, 2019). بنابراین تشکیل و توسعه شرکت‌های تعاونی تولید روستایی، فعالیتی در جهت اصلاح ساختار نامطلوب نظام بهره‌برداری کشاورزی و فراهم نمودن شرایط لازم برای توسعه پایدار است (Birowo & Hansen, 2019). استان آذربایجان غربی یکی از قطب‌های کشاورزی ایران محسوب می‌شود و در این بین، شهرستان میاندوآب با موقعیت مکانی بسیار عالی به جهت اینکه مابین دو رودخانه پرآب کشور یعنی زرینه‌رود و سیمینه‌رود واقع شده، یکی از مهدهای بزرگ کشاورزی این استان به شمار می‌رود. به دلیل موقعیت جغرافیایی مناسب و داشتن خاک‌های حاصلخیز، قشر عظیمی از مردم منطقه به کار کشاورزی مشغول هستند. طبق آمار سازمان مدیریت و بودجه استان آذربایجان غربی در سال ۱۴۰۲، از کل جمعیت ۲۷۳۹۴۹ نفری این شهرستان، تعداد ۱۴۸۰۵۶ نفر در شهر و تعداد ۱۲۵۸۹۳ نفر در روستاهای این شهرستان سکونت دارند. در واقع نزدیک به نیمی از جمعیت این شهرستان به کار کشاورزی مشغول هستند. طبق این آمار، شهرستان میاندوآب جزء شهرستان‌هایی است که دارای بیشترین درصد آمار بیکاری (۱۴/۶ درصد بیکاری روستایی) در میان سایر شهرستان‌های این استان بوده و این موضوع، شهرستان میاندوآب را درگیر چالشی جدی نموده است؛ چراکه معضل بیکاری و کمبود یا نبود درآمد، مادر تمامی مشکلات جامعه محسوب شده و نهایتاً موجبات تنزل سطح رفاه، سعادت و خوشبختی یک جامعه را رقم خواهد زد (Hassanzadeh et al., 2023). در بازه زمانی سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۹ در سطح استان آذربایجان غربی ۵۲ شرکت تعاونی تولید روستایی وجود داشته که از این بین، شهرستان میاندوآب با دارا بودن ۱۲ شرکت تعاونی تولید روستایی، به‌عنوان پیشروی بیشترین تعداد این شرکت‌ها در استان بوده و اکثریت این شرکت‌ها بیش از چهل سال قدمت دارند. از تعداد کل ۱۷۴۹۳ خانوار ساکن در روستاهای این شهرستان، تعداد خانوارهای عضو شرکت‌های تعاونی تولید برابر با ۹۶۶۷ خانوار و غیر عضو ۷۸۲۶ خانوار بودند (Hassanzadeh et al., 2023). با توجه به تعداد کل بهره‌برداران عضو شرکت‌های تعاونی تولید روستایی در شهرستان میاندوآب (۹۶۶۷ خانوار) و کل مساحت واحدهای بهره‌برداران اعضا (۳۹۰۲۹ هکتار)، متوسط هر واحد بهره‌برداری حدود ۴ هکتار بوده است.

مبانی نظری

تعاونی‌ها تمایل به اشتغال در کارهای داوطلبانه و منافع جمعی را در سطح محلی تقویت نموده و همچنین تعادلی میان جامعه در برابر منافع شخصی ایجاد می‌کنند که به بهبود عملکرد تجاری و افزایش منافع اعضا از راه ایجاد خدمات متمایز به اعضا منجر می‌شود (Basati et al., 2020). بخش مورد توجه تعاونی در تولیدات کشاورزی، شرکت‌های تعاونی تولید روستایی است که با هدف افزایش درآمد تولیدکنندگان از طریق توسعه شبکه‌های آبیاری، بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر و غیره تدوین شده است (Khosravi et al., 2018). یکی از بزرگ‌ترین مقوله‌های تشکیل این تعاونی‌ها بهبود وضعیت معیشتی اعضا است که یکپارچه‌سازی اراضی خرد و پراکنده اعضا، مدیریت آب، انجام کلیه فعالیت‌های اقتصادی، تولیدی و بازرگانی، توسعه و تأمین ماشین‌آلات و ادوات کشاورزی، احیاء اراضی بایر، تهیه و توزیع کلیه نهاده‌های کشاورزی، عضویت در تشکل‌های صنفی کشاورزی، توزیع انواع نهال و بذر اصلاح شده و ارائه خدمات مدیریت کنترل آفات (IPM) موجب افزایش درآمد سرانه روستاییان و در نهایت باعث بهبود وضعیت رفاهی آنان شده است. ایجاد و یا تعمیر راه‌های بین مزارع، ایجاد و یا مرمت کانال‌های آب جهت تأمین آب زارع و استفاده بهینه از آب و ایجاد کارگزاری صندوق بیمه عشایر و روستاییان مناطق مختلف از اهم اقدامات رفاهی و خدماتی در راستای رفاه حال روستاییان بوده است (Miandoab Country Rural Cooperative Office, 2020). به طور کلی تعاونی‌ها در جهت ترویج و توسعه کشاورزی، بهبود زندگی کشاورزان و به طور کلی بهبود وضعیت معیشتی و رفاه خانوارهای روستایی عمل می‌کنند (Hu et al., 2023). رفاه مفهومی عمومی و مدرن است و بر عوامل متعددی در جامعه اثر می‌گذارد و در رشد و پیشرفت آن مؤثر است (Rodriguez & Tselios, 2019). نظریه‌پردازانی همچون تیلور (Taylor, 2007) و فیتزپاتریک (Fitzpatrick, 2001) رفاه را با مقوله‌هایی چون امنیت، ارضاء یا سرکوب نیازها و غیره مرتبط می‌دانند. علاوه بر موارد مذکور رفاه به شادکامی انسان در زندگی مربوط می‌شود (Movahedi et al., 2019). بنابراین رفاه چیزی بیش از انباشت ثروت مادی است و شادمانی و رضایت از زندگی و امید به برخورداری از زندگی بهتر در آینده را نیز در برمی‌گیرد (Rodriguez & Tselios, 2019). یکی از مهم‌ترین مجموعه مؤلفه‌های رفاه در سطح دنیا از سوی مؤسسه لگاتوم ارائه شده که ایمنی و امنیت، آزادی فردی، حکمرانی، سرمایه اجتماعی، محیط سرمایه‌گذاری، شرایط شرکت‌ها، دسترسی به بازار و زیرساخت‌ها، کیفیت اقتصادی، شرایط زندگی، سلامت و بهداشت، آموزش و محیط زیست طبیعی را می‌سنجد (Dvorak, 2021). با شناخت شاخص‌های رفاه لگاتوم و مطابقت آن با رسالت تعاونی‌های روستایی می‌توان تأکید نمود که رسالت سازمان تعاون روستایی، ارتقاء سطح زندگی،

دانش، بهداشت، درآمد سرانه، بهره‌وری مطلوب از منابع روستایی و برقراری توازن میان توسعه روستایی و شهری بیان شده است و به‌کارگیری شاخص‌های شاخص رفاه لگاتوم با توجه به اینکه از جامعیت درخور توجهی در بیان سطح رفاه برخوردار است، می‌تواند در توصیف سطح رفاه روستاییان نقش بسزایی داشته باشد. رفاه را شاید بتوان هدف نهایی هر جامعه و یا به‌صورت کلی‌تر هدف غایی نوع بشر دانست. انسان‌ها از بدو پیدایش به دنبال سعادت بوده‌اند و شاید مصداق سعادت‌مندی در دنیای امروز را تا حدی بتوان با رفاه توضیح داد (Hassanzadeh et al., 2023). رفاه در این تحقیق شامل مؤلفه‌های رفاه لگاتوم است و سطح رفاه با استفاده از این مؤلفه‌ها و با توجه به اهداف شرکت‌های تعاونی تولید روستایی سنجیده شده که در ادامه به تشریح هر یک پرداخته شده است.

ایمنی و امنیت: امنیت، شاخص بسیار مهمی در اندازه‌گیری رفاه است. زندگی در کشوری که هر لحظه امکان به خطر افتادن جان و مال و از بین رفتن آن وجود دارد، زندگی با فقدان رفاه و آسایش خواهد بود (Dvorak, 2021). تعاونی‌های تولید روستایی با افزایش تولید، نقش بسیار مهمی در ایجاد امنیت در مناطق ایفا می‌کنند و خدمات متعددی را برای قشر آسیب‌پذیر فراهم می‌کنند.

کیفیت اقتصاد: رشد اقتصاد موجب افزایش درآمد سرانه و نهایتاً باعث افزایش سطح کلی رفاه نیز می‌شود (Ankrah Twumasi et al., 2021). توسعه اقتصادی در بخش کشاورزی با بهره‌گیری از شرکت‌های تعاونی تولید روستایی میسر است؛ به گونه‌ای که شرکت‌های مذکور با فراهم نمودن امکانات و تسهیلات بیشتر برای توسعه اشتغال (همچون صنایع دستی) موجبات افزایش تولید و درآمد سرانه سکنه روستاها و رشد اقتصادی کشور را فراهم می‌آورند.

کارآفرینی و فرصت کسب و کار: محیط کسب و کار فضایی است که در آن افراد می‌توانند ایده‌ها و فرصت‌های جدید خود را برای بهبود زندگی و رفاه اجتماعی بالاتر به ثروت تبدیل کنند (Dvorak, 2021) با عنایت به اینکه شرکت‌های تعاونی تولید ماهیتی حقوقی و غیر انتفاعی دارند و علی‌رغم خودگردانی، کوچکترین بار مالی به بدنه دولت ندارند اما توانسته‌اند در کارآفرینی و ایجاد فرصت کسب و کار در منطقه گام مؤثری برداشته و در رفع معضل بیکاری جامعه نیز باری از دوش دولت بردارند (Wu et al., 2022).

حکمرانی: اداره و حاکمیت درست و اصولی یک جامعه قطعاً رفاه و رشد اقتصادی را برای آن جامعه به همراه خواهد داشت (Kusriyah, 2022). شرکت‌های تعاونی تولید در روستاها عضو و سهام‌دار داشته و همیشه با ارکان شرکت در ارتباط تنگاتنگ بوده و تقریباً از آن‌ها حرف‌شنوی دارند.

آموزش: نقش بسیار مهمی در روند توسعه دارد به طوری که در آکادمی تجارت بر آن تأکید شده است (Fomba et al., 2022). شرکت‌های تعاونی تولید روستایی با برگزاری انواع کلاس‌های آموزشی و ترویجی و با ارائه خدمات فنی مشاوره در دفاتر کار، مساجد و مزارع درصدد افزایش دانش و آگاهی مردم در اکثر زمینه‌های مربوط به کشاورزی مدرن بوده و یکی از بازوان توانمند اداره ترویج سازمان جهاد کشاورزی هستند.

سلامت و بهداشت: زیرساخت‌های بهداشتی منجر به دسترسی به سطوح بالاتر رفاه اقتصادی و خوشبختی می‌شود (Zou & Wang, 2022). کلیه عملیات مربوط به توسعه و تولید محصولات کشاورزی، تأمین ماشین‌آلات و ادوات کشاورزی، ارائه خدمات مشاوره فنی و مهندسی در تعاونی‌های کشاورزی به خاطر افزایش کمی و کیفی محصولات کشاورزی است که نهایتاً موجب ایجاد امنیت غذایی و سلامت جامعه شده است.

آزادی فردی: آزادی فردی در زمینه آزادی انتخاب، بیان، جنبش و اعتقاد بر سرانه تولید ناخالص داخلی و رفاه ذهنی افراد مورد بررسی قرار می‌گیرد. هرچه آزادی‌های فردی افراد بیشتر باشد، تأثیر مثبتی بر روند توسعه و رشد خواهد داشت (Dvorak, 2021). از بدو تأسیس شرکت‌های تعاونی تولید روستایی، نحوه عضویت و انصراف از عضویت کاملاً اختیاری و با صلاحدید مجمع عمومی سالیانه بوده است. تمامی افراد واجد شرایط در این تعاونی‌ها بدون در نظر گرفتن مواردی مانند دین و مذهب، حق عضویت در شرکت را داشته و با شرایط کاملاً مساوی و بسته به مقدار زمین در اختیار خویش، از امکانات شرکت بهره‌مند می‌شوند.

سرمایه اجتماعی: سرمایه و منابعی است که افراد و گروه‌ها از طریق پیوند با یکدیگر می‌توانند به دست بیاورند. در جامعه‌ای که فعالیت‌های داوطلبانه وجود دارد، افراد به غریبه‌ها کمک می‌کنند، سازمان‌های خیریه را حمایت می‌کنند و به یکدیگر اعتماد دارند و روند رسیدن به سطوح بالای رفاه و رشد و توسعه، سریع‌تر اتفاق می‌افتد. یکی از خصیصه‌های شرکت‌های تعاونی تولید روستایی، لزوم مشارکت و همکاری تک‌تک اعضا، تعامل و تبادل نظر، ابراز عقاید و نظرات شخصی است. به نظر می‌رسد که عضویت در این تعاونی‌ها منجر به افزایش سرمایه اجتماعی می‌شود (Liang et al., 2022).

محیط زیست: این شاخص عملکرد هر کشور در حوزه‌های کیفیت محیط زیست و طبیعت، فشارهای زیست‌محیطی و تلاش‌ها در جهت حفظ محیط زیست را می‌سنجد (Dvorak, 2021). مطالعات گسترده‌ای در چند دهه در رابطه با توسعه پایدار در بهره‌برداری از منابع کشاورزی شکل گرفته که نهایتاً منتج به حفاظت از محیط زیست طبیعی شده است.

بررسی مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی عضو و.....

شرایط دسترسی به بازار: بازاریابی، فرایندی است که شامل تولید محصولات در مزرعه تا رسیدن به دست مصرف‌کننده و شامل فعالیت‌هایی مانند برنامه‌ریزی برای تولید، داشت و برداشت، درجه‌بندی، بسته‌بندی، حمل و نقل، ذخیره‌سازی، فراوری، تبلیغات توزیع و فروش است (Sridhar, et al., 2020).

شرایط زندگی: این شاخص مرتبط با بهبود وضعیت معیشتی است. عملیاتی که در جهت بهبود رفاه خانوارهای روستایی در شرکت‌های تعاونی صورت گرفته شامل احداث منازل مسکونی برای کارکنان و کارگران شرکت، احداث خانه بهداشت و بهزیستی، احداث حمام عمومی جهت استفاده عموم مردم و تأمین آب شرب و لوله‌کشی به منازل بودند (Rural Cooperative Office, 2019).

سرمایه‌گذاری: هنگامی که در کشوری ثبات برقرار باشد، سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی جذب سیستم شده و تولید افزایش پیدا می‌کند (Dvorak, 2021). بهره‌گیری از مؤلفه‌های رفاه لگاتوم با توجه به اینکه از جامعیت در بیان سطح رفاه برخوردار است می‌تواند وضعیت رفاهی روستاییان را به‌صورت جامع تشریح نموده و در توصیف سطح رفاه روستاییان نقش بسزایی داشته باشد (Joshanloo et al., 2019).

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

هدف اصلی پژوهش حاضر با توجه به موارد مذکور، بررسی و تعریف مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی عضو شرکت‌های تعاونی تولید روستایی در شهرستان میاندوآب و مطابقت آن با اهداف تعاونی‌های تولید روستایی است. فرضیه‌های ذیل در راستای دستیابی به هدف اصلی مطرح شد.

- بین خانوارهای عضو و غیر عضو در شرکت‌های تعاونی تولید روستایی از نظر میزان رفاه تفاوت معنی‌داری وجود دارد.
- شرکت‌های تعاونی تولید روستایی نقش مؤثری در بهبود ایمنی و امنیت، کیفیت اقتصادی، آزادی فردی، بهبود حکمرانی، سرمایه اجتماعی، بهبود محیط سرمایه‌گذاری، بهبود شرایط کارآفرینی، بهبود دسترسی به بازار و زیرساخت، بهبود شرایط زندگی، بهبود بهداشت، بهبود آموزش و بهبود محیط طبیعی خانوارهای روستایی در شهرستان میاندوآب دارند.
- بین خانوارهای عضو و غیر عضو در شرکت‌های تعاونی تولید روستایی از نظر وضعیت استقرارپذیری مؤلفه‌های رفاه تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

با استناد به اهداف هفت‌گانه اساسنامه شرکت‌های تعاونی تولید روستایی (۱۳۹۹)^۱، پژوهش حاضر با مطالعه دقیق اساسنامه مزبور، اقدام به واکاوی تحقیق در این حوزه و مقایسه بین مؤلفه‌های بهبود رفاه در بین روستاییان عضو و غیر عضو پرداخته است که ضرورت انجام چنین تحقیقی را بیش‌ازپیش روشن خواهد ساخت. در واقع، مسئله و سؤال اصلی تحقیق این است که آیا عضویت در این تعاونی‌ها باعث شده که وضعیت شاخص‌های رفاهی در بین خانوارهای روستایی عضو بهبود پیدا کند؟ در ایران تاکنون تحقیقی در این زمینه صورت نگرفته است. در ادامه به برخی مطالعات و تحقیقات مرتبط در این زمینه پرداخته شده است. فدایی و فال‌سلیمان (Fadaei & Falsoleiman, 2012) در مطالعه‌ای نشان دادند که ایجاد شرکت‌های تعاونی تولید باعث ایجاد اشتغال، ماندگاری جمعیت روستاییان و بالا رفتن شاخص‌های رفاهی اعضا می‌شود. شاطری و همکاران (Shateri et al., 2013) در تحقیقی نشان دادند که اثرات اقتصادی تعاونی‌های تولید کشاورزی بر خانوارهای روستایی موجب افزایش درآمد، پس‌انداز، اشتغال و رفاه خانوارهای عضو تعاونی تولید نسبت به گذشته شده است. شمسی و همکاران (Shamsi et al., 2019) در تحقیقی به بررسی شاخص‌های سطح رفاه جامعه روستایی همچون اشتغال و درآمد، مسکن، فراغت، مشارکت، آموزش و پرورش، بهداشت و درمان، دسترسی، توان اقتصادی و رضایت از زندگی پرداختند. نتایج نشان داد که میانگین ابعاد تنوع

1. Miandoab Country Rural Cooperative Office (2020)

اقتصادی (تعدد فعالیت‌های اقتصادی، امنیت و رضایت شغلی و درآمدی و زمینه سرمایه‌گذاری) در روستاهای مورد مطالعه در سطح ضعیف بوده و میانگین ابعاد رفاه در مورد متغیرهای اشتغال و درآمد، فراغت، مشارکت، آموزش و پرورش، بهداشت و توان اقتصادی در سطح نسبتاً نامطلوب و متغیرهای سلامت، مسکن، دسترسی و رضایت از زندگی در سطح مطلوب بوده است. نتایج مطالعه کوستپلی و همکاران (Kustepeli et al., 2023) نشان داد که عضویت در یک تعاونی کشاورزی عامل مهمی است، که نه تنها اعتماد را تحت تأثیر قرار می‌دهد و موجب افزایش سرمایه اجتماعی می‌شود، بلکه معیشت و رفاه را بهبود می‌بخشد. گزارشات شاخص لگاتوم^۱ (Dvorak, 2021) نشان می‌دهد جهان در مرفه‌ترین دوران خود بسر می‌برد، به طوری که نود درصد کشورها در مقایسه با ده سال گذشته، رفاه بیشتری را تجربه می‌کنند. این در حالی است که ایران در جایگاه صد و بیست قرار دارد و با توجه به وجود منابع غنی و پتانسیل‌های قوی در کشور، این جایگاه مقبول نیست. بر اساس هدف کلی و ادبیات نظری ارائه شده، هریک از مؤلفه‌های رفاه مورد سنجش قرار گرفت تا مشخص شود شرکت‌های تعاونی تولید روستایی، کدام بعد از رفاه را بیشتر تحت تأثیر قرار داده و نهایتاً باعث بهبود سطح رفاه روستاییان می‌شوند.

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از لحاظ میزان و درجه کنترل، میدانی و از لحاظ نحوه جمع‌آوری اطلاعات از نوع تحقیقات توصیفی و غیر تجربی (غیر آزمایشی) است. در این تحقیق از روش تحقیق توصیفی-همبستگی بهره گرفته شد. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان (Krejcie & Morgan, 1970) برابر ۳۷۷ خانوار برآورد شد. روش نمونه‌گیری نیز به صورت نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای بوده است. بخشی از اطلاعات مورد نیاز از روش‌های کتابخانه‌ای یا اسنادی و میدانی حاصل شده است. برای گردآوری اطلاعات میدانی از روش ترکیبی (مصاحبه و پرسش‌نامه) بهره‌جسته و پرسش‌نامه محقق‌ساخته با استفاده از طیف لیکرت در پنج سطح برای سنجش گویه مورد استفاده قرار گرفت. بررسی ادبیات بین‌المللی در خصوص شاخص‌های رفاه نشان می‌دهد که یکی از مهم‌ترین مجموعه شاخص‌های رفاه در سطح دنیا از سوی مؤسسه لگاتوم ارائه شده است. مؤسسه لگاتوم ۱۶۷ کشور مختلف در جهان را بر اساس دوازده زیرشاخص کلی خود مورد سنجش قرار داده است. شاخص شامل مناطقی از آمریکا، اروپا، منا (خاورمیانه و شمال آفریقا)، آسیا، اقیانوسیه و آفریقا می‌باشد. این مؤسسه از سال ۲۰۰۷ میلادی، هر سال اقدام به ارائه رتبه سطح رفاه

1. Legatum Prosperity Index

برای کشورهای دنیا نموده است و مؤلفه‌هایی همچون ایمنی و امنیت، آزادی فردی، حکمرانی، سرمایه اجتماعی، محیط سرمایه‌گذاری، شرایط شرکت‌ها، دسترسی به بازار و زیرساخت‌ها، کیفیت اقتصادی، شرایط زندگی، سلامت و بهداشت، آموزش و محیط زیست طبیعی را می‌سنجد (Legatum Institute, 2021; Ministry of Industry, Mine & Trade, 2021). به‌منظور آزمون فرضیات از آزمون t مستقل استفاده شد. جهت مقایسه مؤلفه‌های وضعیت استقرارپذیری آن‌ها بین خانوارهای عضو و غیر عضو از t مستقل و برای مقایسه مؤلفه‌ها با یکدیگر برای سنجش اعتبار پرسش‌نامه از روش‌های اعتبار محتوا و تحلیل عاملی اکتشافی بهره گرفته شد. برای سنجش روایی، نقطه‌نظرهای چندین تن از اعضای هیئت علمی دانشگاه و کارشناسان مربوطه پرسیده شد و مبتنی بر نظرات آنان اصلاحات لازم به عمل آمد. همچنین از آلفای کرونباخ برای سنجش پایایی استفاده شد. پرسش‌نامه در پژوهش مقدماتی با ۳۰ نفر آزمون شد و طیف‌های آزمون پایایی و روایی انجام شد. سپس اصلاحات جزئی که لازم بود، انجام گرفت و برخی گویه‌ها اصلاح و در مورد برخی دیگر، جایگزینی انجام گرفت و در مجموع پرسش‌نامه تعدیل شد. پس از تکمیل پرسش‌نامه‌ها، گویه‌ها بار دیگر مورد آزمون قرار گرفتند و ضریب پایایی آن‌ها به شرح جدول ۱ مشخص شد. بر همین اساس پژوهش حاضر از پایایی بالایی برخوردار است.

جدول ۱. پایایی مؤلفه‌ها

مؤلفه‌ها	تعداد سؤال	ضریب آلفای کرونباخ	تفسیر
ایمنی و امنیت	۹	۰/۸۵۹	عالی
آزادی فردی	۵	۰/۷۸۴	قابل قبول
حکمرانی	۵	۰/۷۹۳	قابل قبول
سرمایه اجتماعی	۶	۰/۸۳۹	خوب
محیط سرمایه‌گذاری	۷	۰/۸۲۰	خوب
شرایط کارآفرینی و فرصت کسب و کار	۱۱	۰/۸۶۶	عالی
دسترسی به بازار و زیرساخت	۸	۰/۸۲۷	خوب
کیفیت اقتصادی	۱۱	۰/۸۸۶	عالی
شرایط زندگی	۱۰	۰/۸۱۱	خوب
بهداشت و سلامت	۸	۰/۸۲۷	خوب
آموزش	۱۱	۰/۸۴۹	عالی
محیط زیست طبیعی	۸	۰/۸۵۳	عالی

مأخذ: یافته‌های پژوهش

برای بررسی اعتبار سازه‌ای پرسش‌نامه و برازش الگوی اندازه‌گیری و ساختاری مربوط به مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی عضو شرکت‌های تعاونی تولید روستایی شهرستان میاندوآب داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار LISREL مورد تحلیل قرار گرفتند. در تحلیل عاملی در حالت ضریب استاندارد هرچه ضریب استاندارد به یک نزدیک‌تر باشد، همبستگی بیشتر و در حالت معنی‌داری اگر عدد از $1/96$ بزرگتر باشد به معنای وجود همبستگی معنادار بین سؤال و متغیر مکنون است. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نیز مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. برای تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق از آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شد.

نتایج و بحث

ویژگی‌های فردی

از بین ۳۷۷ پاسخ‌دهنده ۲۰۶ نفر مرد و ۱۷۱ نفر زن بودند که شامل ۵۵ درصد مرد و ۴۵ درصد زن می‌باشد. ۱۸۹ نفر عضو شرکت‌های تعاونی بودند و ۱۸۸ نفر عضو نبودند. به عبارت دیگر ۵۰ درصد پاسخگویان در شرکت تعاونی تولید روستایی سابقه عضویت داشته و ۵۰ درصد سابقه عضویت نداشتند. بیشترین پاسخگویان در رده سنی ۳۱ تا ۴۰ سال، ۱۴۶ نفر (۳۹ درصد) و کمترین آن‌ها (۴۲ نفر) بالاتر از ۵۰ سال بودند (۱۱ درصد). ۱۰۳ نفر (۲۷ درصد) در رده سنی ۲۱ تا ۳۰ سال و ۸۶ نفر (۲۳ درصد) در رده سنی ۴۱ تا ۵۰ سال بودند. ۵۰ درصد اعضا در شرکت تعاونی تولید روستایی دارای تحصیلاتی در حد فوق دیپلم و لیسانس و ۵۰ درصد پاسخگویان غیر عضو در شرکت تعاونی تولید روستایی تحصیلاتی در حد زیر دیپلم و دیپلم داشتند.

رتبه‌بندی مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی

بر اساس نتایج جدول ۲ و با بهره‌گیری از آزمون فریدمن، فرضیه صفر مبنی بر برابری میانگین مؤلفه‌ها در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود و می‌توان گفت بین میانگین‌ها تفاوت معنی‌داری وجود دارد. بعد از تأیید تفاوت بین میانگین نمره مؤلفه‌ها، به اولویت‌بندی میانگین‌ها اقدام شد.

جدول ۲. رتبه‌بندی مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی

رتبه	میانگین	مؤلفه‌های بهبود رفاه
اول	۳/۶۲	آموزش
دوم	۳/۶۰	آزادی فردی
دوم	۳/۶۰	محیط زیست طبیعی
سوم	۳/۵۹	سرمایه اجتماعی
چهارم	۳/۵۸	ایمنی و امنیت
چهارم	۳/۵۸	حکمرانی
پنجم	۳/۵۶	بهداشت و سلامت
ششم	۳/۵۳	شرایط زندگی
هفتم	۳/۵۲	شرایط کارآفرینی و فرصت کسب و کار
هفتم	۳/۵۲	کیفیت اقتصادی
هشتم	۳/۵۰	دسترسی به بازار و زیرساخت
نهم	۳/۴۷	محیط سرمایه‌گذاری

سطح معنی‌داری = ۰/۰۳۷

مأخذ: یافته‌های پژوهش

سپس جهت دسته‌بندی مؤلفه‌ها در عواملی همگن از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. نتایج آزمون بارتلت جهت کفایت نمونه در جدول ۳ نشان داده شده است. شاخص KMO شاخصی از کفایت نمونه‌گیری است که کوچک بودن همبستگی جزئی بین متغیرها را بررسی می‌کند و از این طریق مشخص می‌سازد آیا واریانس متغیرهای تحقیق تحت تأثیر واریانس مشترک برخی عامل‌های پنهانی و اساسی است یا خیر. این شاخص در دامنه ۰ تا ۱ قرار دارد. چنانچه مقدار این آماره بیش از ۰/۷۰ باشد همبستگی‌های موجود به طور کلی برای تحلیل عاملی بسیار مناسبند. بر اساس نتیجه آزمون KMO که مقدار آن برابر با ۰/۹۶۵ است، داده‌های مطالعه قابل تقلیل به تعدادی عامل‌های زیربنایی و بنیادی هستند. همچنین سطح معناداری آزمون بارتلت صفر است که در سطح خطای ۰/۰۱ معنی‌دار است و نشانگر آن است که بین گویه‌ها، ماتریس همبندی و واحد نبوده و از یک طرف بین گویه‌های داخل هر عامل همبستگی بالایی وجود دارد و از طرف دیگر بین گویه‌های یک عامل با عامل دیگر، هیچ‌گونه همبستگی مشاهده نشد.

بررسی مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی عضو و.....

جدول ۳. کفایت نمونه‌گیری

مقدار آماره KMO	
۰/۹۶۵	
۲۵۲۰۶/۴۰۴	کای دو
۴۸۵۱	درجه آزادی
۰/۰۰۰	سطح معنی‌داری

مأخذ: یافته‌های پژوهش

بر اساس معنی‌داری تفاوت میانگین نمره مؤلفه‌ها، در این تحقیق دو طبقه همگن تشکیل شده که طبقه همگن اول به نام طبقه اقتصادی-بهداشتی نام‌گذاری شده و شامل محیط سرمایه‌گذاری، دسترسی به بازار و زیرساخت، کیفیت اقتصادی، شرایط کارآفرینی و فرصت کسب و کار، شرایط زندگی و بهداشت و سلامت و طبقه همگن دوم به نام طبقه اجتماعی-محیط زیستی و شامل ایمنی و امنیت، حکمرانی، سرمایه اجتماعی، آزادی فردی، محیط زیست طبیعی و آموزش نام‌گذاری شده است (جدول ۴) و نشانگر این موضوع است که در بعد اجتماعی-محیط زیستی سهم بیشتری در بهبود رفاه خانوارهای روستایی وجود دارد. هرچند که نتایج عدم تفاوت معنی‌دار بین دو طبقه اقتصادی-بهداشتی و اجتماعی-محیط زیستی را از لحاظ آماری نشان می‌دهد.

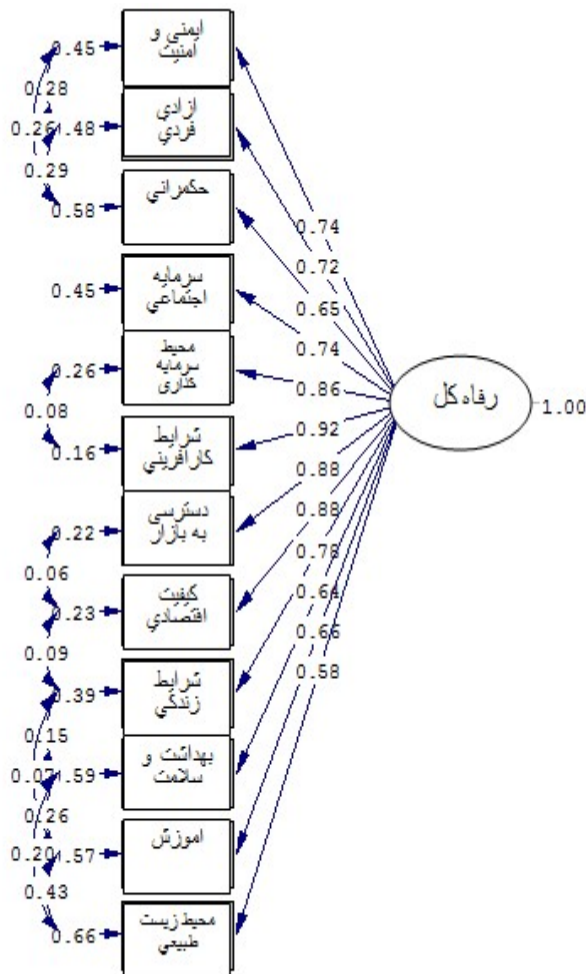
جدول ۴. تحلیل عاملی اکتشافی

طبقات	مؤلفه‌ها	طبقه اول	طبقه دوم
اقتصادی-بهداشتی	محیط سرمایه‌گذاری	۴۷/۳	
	دسترسی به بازار و زیرساخت	۵۰/۳	
	کیفیت اقتصادی	۵۲/۳	
	شرایط کارآفرینی و فرصت کسب و کار	۵۲/۳	
	شرایط زندگی	۵۳/۳	
	بهداشت و سلامت	۵۶/۳	
اجتماعی-محیط زیستی	ایمنی و امنیت	۵۸/۳	
	حکمرانی	۵۸/۳	
	سرمایه اجتماعی	۵۹/۳	
	آزادی فردی	۶۰/۳	
-	محیط زیست طبیعی	۶۰/۳	
	آموزش	۶۲/۳	
-	سطح معنی‌داری	۰/۱۴۰	۰/۰۵۴

مأخذ: یافته‌های پژوهش

برآورد مدل مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی عضو شرکت‌های تعاونی تولید روستایی شهرستان میاندوآب

بر اساس شکل ۲ بار عاملی همه متغیرها مطلوب و بیشتر از ۰/۳ است.

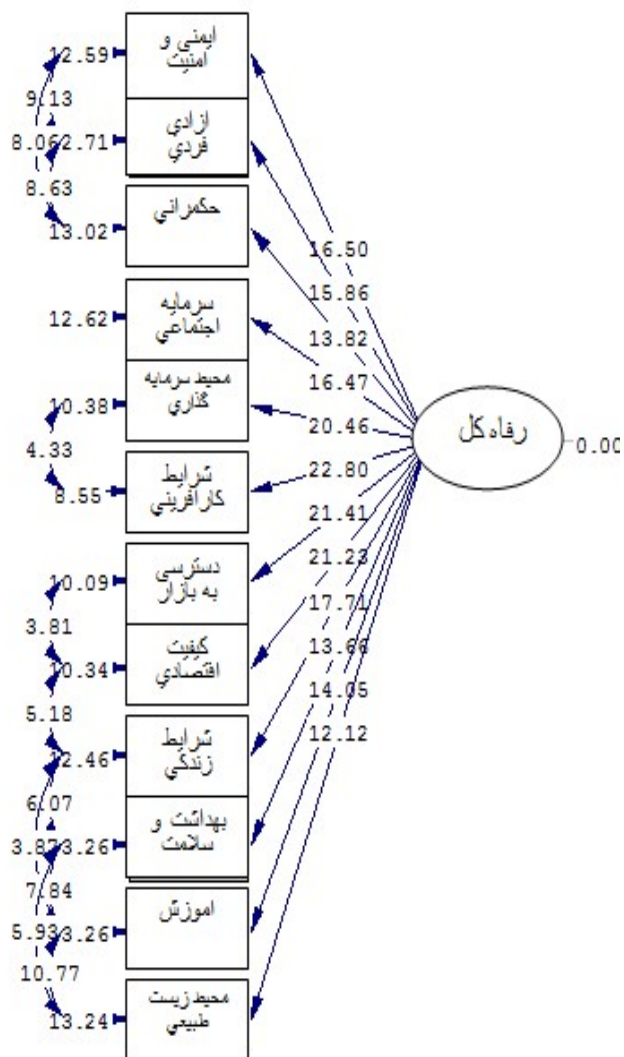

Chi-Square=114.68, df=43, P-value=0.00000, RMSEA=0.067

شکل ۲. ضریب استاندارد مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی عضو شرکت‌های تعاونی تولید روستایی شهرستان میاندوآب

بر اساس شکل ۳ معنی‌داری کلیه عوامل بیشتر از ۱/۹۶ و به معنی تأیید روابط است.

بررسی مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی عضو و.....

Chi-Square=114.68, df=43, P-value=0.00000, RMSEA=0.067

شکل ۳. معنی‌داری مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی عضو شرکت‌های تعاونی تولید روستایی شهرستان میاندوآب

نتایج حاصل از تحلیل عاملی تأییدی در جدول ۵ ارائه شده است. شاخص‌های برازندگی حاکی از برازش خوب مدل مورد مطالعه با داده‌های مشاهده شده است. شاخص خوبی برازش (GFI=۰/۹۵) و شاخص تعدیل شده خوبی برازش (AGFI=۰/۹۱) هرچه به یک نزدیک‌تر باشد، حاکی از برازش مناسب مدل است. زیرا این پارامتر یک معیار برای میانگین اختلاف بین داده‌های مشاهده شده و داده‌های مدل است. همچنین معیار ریشه میانگین باقیمانده‌ها (RMS=۰/۴۷۶) که شاخصی برای اندازه‌گیری متوسط باقیمانده‌ها است، هرچه کوچکتر باشد نشان دهنده برازش خوب مدل است. از سوی دیگر، مجذور کای (۱۱۴/۶۸) و سطح معنی‌داری (P= ۰/۰۰۰) و کمیت‌های t (در سطح معنی‌داری ۰/۰۵)، حاکی از عدم تفاوت معنی‌داری داده‌های مشاهده شده با مدل هستند. به طور کلی، نتایج شاخص‌های بررسی باقیمانده کوواریانس و واریانس در بافت داده‌ها که شامل RMR، SRMR و GFI است، نشان می‌دهند که کوواریانس و واریانس خطا به خوبی کنترل شده است. همچنین یافته‌ها در مورد شاخص‌های بررسی الگوهای جایگزین که شامل CFI، NNFI و IFI هستند نشان می‌دهند که مقادیر این شاخص‌ها برای الگو بالاتر از ۰/۹ محاسبه شده‌اند که مقدار قابل توجهی است. در نهایت شاخص RMSEA نشان می‌دهد که خطای اندازه‌گیری در الگو کنترل شده است. ضریب قدرت الگو برابر ۰/۹۵ است که نشان از تناسب قابل قبول داده‌های برازش یافته دارد.

جدول ۵. شاخص‌های برازش مدل

نتیجه	مقدار گزارش شده (برازش مدل)	مقدار استاندارد	معادل فارسی	علامت اختصاری
مطلوب	۰/۰۶۷	< ۰/۰۸	ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب	RMSEA
مطلوب	۲/۶۷	۳	شاخص پهنجار نسبی	CMIN/DF
مطلوب	۰/۹۵	>= ۰/۹۰	شاخص نیکویی برازش	GFI
مطلوب	۰/۹۱	>= ۰/۹۰	شاخص خوبی برازش تعدیل یافته	AGFI
مطلوب	۰/۰۳۴	< ۰/۰۸	ریشه میانگین توان دوم خطای استاندارد شده	SRMR
مطلوب	۰/۹۹	>= ۰/۹۰	شاخص برازش نرمال شده	NFI
مطلوب	۰/۹۹	>= ۰/۹۰	شاخص برازش غیر نرمال شده	NNFI
مطلوب	۰/۹۹	>= ۰/۹۰	شاخص برازش افزایشی	IFI
مطلوب	۰/۹۹	>= ۰/۹۰	شاخص برازش مقایسه‌ای	CFI

مأخذ: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج کسب شده در جدول ۶ می‌توان نتیجه گرفت که مؤلفه‌های شرایط کارآفرینی و فرصت کسب و کار، دسترسی به بازار و زیرساخت، کیفیت اقتصادی، محیط سرمایه‌گذاری، شرایط زندگی، ایمنی و امنیت، سرمایه اجتماعی، آزادی فردی، آموزش، حکمرانی، بهداشت و سلامت و محیط زیست طبیعی مورد بررسی تا حدود زیادی بهبود رفاه خانوارهای روستایی را اندازه می‌گیرند.

بررسی مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی عضو و.....

ضرایب همبستگی بین ارزیابی رفاه خانوارهای روستایی و هریک از مؤلفه‌های مورد بررسی نشان می‌دهد بالاترین اثر کلی مربوط به شرایط کارآفرینی و فرصت کسب و کار با ضریب استاندارد ۰/۹۲ و آماره t (۲۲/۸۰) بیشترین نقش و محیط زیست طبیعی با ضریب استاندارد ۰/۶۴ و آماره t (۱۲/۱۲) کمترین نقش را در تبیین بهبود رفاه خانوارهای روستایی داشتند. کارآفرینی و فضای کسب و کار یکی از مهم‌ترین شاخص‌های زیرساختی است که رشد سرمایه‌گذاری، رونق تولید و در نهایت رفاه را به دنبال دارد.

جدول ۶ تحلیل عاملی تأییدی کل و روایی و پایایی مدل

رتبه	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب (CR)	AVE	آماره t	ضریب استاندارد	متغیرها
اول				۲۲/۸۰	۰/۹۲	شرایط کارآفرینی و فرصت کسب و کار
دوم				۲۱/۴۱	۰/۸۸	دسترسی به بازار و زیرساخت
دوم				۲۱/۲۳	۰/۸۸	کیفیت اقتصادی
سوم				۲۰/۴۶	۰/۸۶	محیط سرمایه‌گذاری
چهارم				۱۷/۷۱	۰/۷۸	شرایط زندگی
پنجم	۰/۹۸	۰/۹۴	۰/۵۸	۱۶/۵۰	۰/۷۴	ایمنی و امنیت
پنجم				۱۶/۴۷	۰/۷۴	سرمایه اجتماعی
ششم				۱۶/۴۷	۰/۷۴	آزادی فردی
هفتم				۱۵/۸۶	۰/۷۲	آموزش
هشتم				۱۴/۰۵	۰/۶۶	حکمرانی
نهم				۱۳/۸۲	۰/۶۵	بهداشت و سلامت
دهم				۱۲/۱۲	۰/۶۴	محیط زیست طبیعی

مأخذ: یافته‌های پژوهش

بر اساس جدول ۷، آزمون t مستقل برای تفاوت وضعیت رفاه کل و مؤلفه‌های رفاه بین خانوارهای عضو و غیر عضو محاسبه شده است. نتایج نشان می‌دهد که خانوارهای روستایی عضو تعاونی از رفاه بیشتری نسبت به خانوارهای غیر عضو برخوردارند. بنابراین بین خانوارهای عضو و غیر عضو در شرکت‌های تعاونی تولید روستایی از نظر میزان رفاه تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با توجه به میانگین محاسبه شده، میزان رفاه خانوارهای عضو (۳/۷۰) بیشتر از میزان رفاه خانوارهای غیر عضو (۳/۴۱) برآورد شد. در مورد مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی همچون ایمنی، آزادی فردی، حکمرانی، سرمایه اجتماعی، محیط سرمایه‌گذاری، شرایط کارآفرینی، دسترسی به بازار و زیرساخت، کیفیت اقتصادی، شرایط زندگی، بهداشت و سلامت و آموزش نیز می‌توان گفت که بین خانوارهای روستایی عضو و غیر عضو از نظر مؤلفه‌های رفاه تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($\text{Sig} < ۰/۰۵$) و با توجه

به میانگین ارائه شده در جدول ۷، میانگین خانوارهای عضو بالاتر است. تنها در مورد مؤلفه محیط زیست طبیعی تفاوت معنی‌داری بین خانوارهای عضو و غیر عضو به دست نیامد (سطح معنی‌داری $(P > 0.05)$ (0.076) که منطقی به نظر می‌رسد.

جدول ۷. مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی عضو شرکت‌های تعاونی تولید روستایی

مؤلفه‌ها	عضویت	میانگین	آماره t	df	سطح معنی‌داری	نتیجه آزمون
بهبود رفاه	بلی	۳/۷۰	۵/۵۳	۳۴۲/۸۷	۰/۰۰۰	تفاوت معنی‌دار
	خیر	۳/۴۱				
ایمنی و امنیت	بلی	۳/۸۴	۶/۶۸	۳۳۲/۵۰	۰/۰۰۰	تفاوت معنی‌دار
	خیر	۳/۳۳				
آزادی فردی	بلی	۳/۸۴	۶/۴۲	۳۴۸/۳۴	۰/۰۰۰	تفاوت معنی‌دار
	خیر	۳/۳۷				
حکمرانی	بلی	۳/۸۴	۸/۸۴	۳۶۸/۲۹	۰/۰۰۰	تفاوت معنی‌دار
	خیر	۳/۳۲				
سرمایه اجتماعی	بلی	۳/۷۴	۴/۵۰	۳۶۳/۰۲	۰/۰۰۰	تفاوت معنی‌دار
	خیر	۳/۴۵				
محیط سرمایه‌گذاری	بلی	۳/۶۴	۴/۴۹	۳۶۶/۲۲	۰/۰۰۰	تفاوت معنی‌دار
	خیر	۳/۳۲				
شرایط کارآفرینی	بلی	۳/۶۸	۴/۵۶	۳۵۷/۵۱	۰/۰۰۰	تفاوت معنی‌دار
	خیر	۳/۳۵				
دسترسی به بازار و زیرساخت	بلی	۳/۶۳	۳/۵۱	۳۶۰/۱۱	۰/۰۰۰	تفاوت معنی‌دار
	خیر	۳/۳۸				
کیفیت اقتصادی	بلی	۳/۶۶	۴/۲۱	۳۵۴/۷۲	۰/۰۰۹	تفاوت معنی‌دار
	خیر	۳/۳۷				
شرایط زندگی	بلی	۳/۵۹	۲/۱۵	۳۶۱/۴۲	۰/۰۳۳	تفاوت معنی‌دار
	خیر	۳/۴۶				
بهداشت و سلامت	بلی	۳/۶۲	۲/۲۷	۳۶۲/۶۵	۰/۰۲۳	تفاوت معنی‌دار
	خیر	۳/۴۸				
آموزش	بلی	۳/۷۰	۲/۹۰	۳۶۳/۵۲	۰/۰۰۴	تفاوت معنی‌دار
	خیر	۳/۵۱				
محیط زیست طبیعی	بلی	۳/۶۷	۱/۷۸	۳۷۵	۰/۰۷۶	عدم تفاوت
	خیر	۳/۵۴				

مأخذ: یافته‌های پژوهش

بررسی مؤلفه‌های بهبود رفاه خانوارهای روستایی عضو و.....

جدول ۸ نشان می‌دهد که آیا به طور کلی وضعیت خانوارهای روستایی تحت مطالعه از میانگین فرضی ۳ بیشتر است و یا خیر؟ بر اساس نتایج، میزان میانگین مورد نظر ۳/۵۶ است که بالاتر از میانگین فرضی ۳ است. به طور کلی و با توجه به جدول ۸ مقدار آماره آزمون ۱۹/۹۳ است که بیشتر از میزان ۱/۹۶ است.

جدول ۸. آزمون t تک نمونه‌ای رفاه خانوارهای روستایی

متغیر	میانگین	مقدار آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان میانگین با اطمینان ۹۵ درصد حد پایین حد بالا
رفاه	۳/۵۶	۱۹/۹۳	۳۷۶	۰/۰۰۰	۰/۵۶	۰/۵۰ ۰/۶۱

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

تعاونی‌های تولید روستایی در قالب یک نظام بهره‌برداری مطلوب و درعین‌حال، منطبق با ساختار کشاورزی ایران می‌توانند منشأ تحولات اساسی در نظام کشاورزی باشند و نقشی مهم و بسزا در تغییرات ساختار توسعه کشاورزی ایفا کنند. همچنین این تعاونی‌ها راهکاری بسیار مناسب برای افزایش تولید، عملکرد و در نهایت ارتقای درآمد و رفاه روستاییان هستند (Barfizadeh et al., 2021). از همین رو، تحقیق حاضر با هدف مقایسه وضعیت مؤلفه‌های رفاه خانوارهای روستایی عضو و غیر عضو شرکت‌های تعاونی تولید روستایی در شهرستان میاندوآب مورد بررسی قرار گرفتند. به طور مشخص، استنباط‌هایی برای تعاونی‌های روستایی حاصل شد. نتایج تحقیق نشان داد که وضعیت استقرارپذیری مؤلفه‌های رفاه بین خانوارهای روستایی عضو و غیر عضو تفاوت معنی‌داری دارد. به طوری که در مؤلفه‌های ایمنی و امنیت، آزادی فردی، حکمرانی، سرمایه اجتماعی، محیط سرمایه‌گذاری، شرایط کارآفرینی، دسترسی به بازار و زیرساخت، کیفیت اقتصادی، شرایط زندگی، بهداشت و سلامت و آموزش بین خانوارهای عضو و غیر عضو تفاوت معنی‌داری وجود داشت و تنها در مؤلفه محیط زیست طبیعی تفاوت معنی‌داری دیده نشد. به طور کلی، شرکت‌های تعاونی تولید روستایی نقش مؤثری در بهبود رفاه خانوارهای روستایی در شهرستان میاندوآب داشتند و میانگین آن ۳/۵۶ محاسبه شد که نشان از تأثیر مثبت تعاونی‌ها در بهبود کلی رفاه خانوارهای روستایی دارد. تعاونی‌ها به طور مستقیم از طریق پیشرفت اقتصادی و اجتماعی اعضا و به طور غیر مستقیم، از طریق تحرک اقتصادی و توسعه پایه‌های اجتماعی جوامعی که در آن به فعالیت می‌پردازند، در کاهش فقر و بهبود رفاه تأثیرگذار بودند. بنابراین رفاه روستاییان در برگیرنده تدابیر و پشتیبانی‌هایی است که با تکیه

بر مشارکت روستاییان و نهادهای دولتی و غیر دولتی همچون تعاونی‌ها در مناطق روستایی برای پیشبرد برنامه‌های توسعه روستایی جهت ارضای نیازهای روستاییان و حفظ شأن و کرامت انسانی آن‌ها صورت می‌گیرد. نتایج این یافته‌ها با نتایج مطالعات بخاری و شریفی (Bokhari & Sharifi, 2022)، وو و همکاران (Wu et al., 2022) و ژو و وانگ (Zou & Wang, 2022) همخوانی دارد. در مقایسه شاکله‌ها یا به عبارتی مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده رفاه و مقایسه شاخص‌های بومی شده در تحقیق حاضر با شاخص رفاه لگاتوم می‌توان بیان داشت که ایران در بعد آموزش وضعیت بسیار بهتری نسبت به سایر مؤلفه‌ها دارد. چنانچه آموزش‌های شغلی و حرفه‌ای روستاییان در اهداف و برنامه تعاونی‌ها، همچون آموزش زراعت، باغبانی، دامپروری، آموزش تبدیل فناوری محصولات کشاورزی و دامی، آموزش صنایع روستایی و هنری، آموزش خانه‌داری، بهداشت و تنظیم خانواده و سرمایه‌گذاری در آموزش‌های کاربردی مد نظر قرار گیرد زمینه عملکرد مناسب روستاییان در بخش کشاورزی و بهبود امنیت غذایی (افزایش تولیدات کشاورزی، تنوع در اقتصاد روستایی) و بسترسازی لازم برای افزایش ثروت، درآمد و رفاه آنان فراهم می‌شود.

میانگین در بعد آزادی‌های فردی، هم در خصوص اعضا و هم غیر اعضا در خور توجه بوده و بالاتر از میانگین فرضی ۳ است. بنابراین افراد از آزادی فردی برای عضویت یا عدم عضویت در شرکت‌های تعاونی برخوردار بودند. تعاونی‌ها مبشر آزادی و برابری بوده و افراد غیر عضو علاوه بر آنکه به فعالیت‌های تعاونی تشویق می‌شوند روح یگانگی و آزادمنشی را که در تعاونی‌ها محسوس و ملموس است مورد تقلید آنان قرار می‌گیرد. با توجه به نتایج تحلیل عاملی تأییدی و اهمیت نسبی و بارهای عاملی محاسبه شده، شرایط کارآفرینی و فرصت کسب و کار، دسترسی به بازار و زیرساخت و محیط سرمایه‌گذاری باید در اولویت برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در خصوص تعاونی‌های تولیدی روستایی قرار گیرند. با توجه به اساسنامه تعاونی‌ها، این شرکت‌ها می‌توانند در باب مؤلفه شرایط کارآفرینی و فرصت کسب و کار بستری برای توسعه فعالیت‌ها در روستا از قبیل برگزاری تورهای گردشگری، تأسیس اقامتگاه بوم‌گردی، راه‌اندازی کاشت و پرورش گیاهان دارویی و زینتی، ارائه خدمات اینترنتی، بازگشایی دفاتر خدماتی، کاشت و تولید سبزیجات و میوه‌جات ارگانیک، پرورش محصولات لبنی و غیره، زمینه ایجاد اشتغال پایدار در روستاها اقدام نمایند. توصیه می‌شود شرکت‌های تعاونی تولید روستایی با سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها زمینه جذب سرمایه‌گذاران برای ایجاد طرح‌های جدید از جمله جمع‌آوری فاضلاب و آب‌های سطحی به دلیل ورود فاضلاب به مزارع کشاورزی، جمع‌آوری حیوانات ولگرد و کمپوست را فراهم آورند. شرکت‌های مذکور می‌توانند با سرمایه‌گذاری و ایجاد کارگاه‌های گلیم و فرش، عرقیات گیاهی، انواع ترشی و مربا، خشکبار،

فراورده‌های لبنی، نان و شیرینی‌های خانگی، تابلو فرش، صابون، رب خانگی، عروسک، انواع بافتنی و غیره زمینه توانمندی و شکوفایی استعدادهای زنان روستایی را افزایش دهند. همچنین در خصوص تأمین ادوات مدرن کشاورزی که مصرف سوخت پایین داشته و آلودگی کمتری ایجاد می‌کنند، ترغیب و ترویج استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر زمینه کاهش آلودگی و بهبود محیط زیست در روستاها را فراهم نمایند. علاوه بر موارد مذکور شرکت‌ها می‌توانند با راه‌اندازی و ایجاد بازارچه‌ها، جهت عرضه و فروش تولیدات زنان روستایی (تولید محصولات در مزرعه تا رسیدن به دست مصرف‌کننده) به درآمد پایدار و رفاه آنان کمک کنند و به طور کلی موجب توسعه اقتصادی شوند. از همین رو شرکت‌های تعاونی تولید روستایی اهرم مناسبی برای توسعه اقتصادی و اجتماعی هستند.

سپاسگزاری

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد آقای کامبیز حسن‌زاده در دانشگاه تربیت مدرس می‌باشد. نویسندگان بر خود لازم می‌دانند مراتب تشکر صمیمانه خود را از مسئولان دانشکده و دانشگاه تربیت مدرس به عمل آورند.

منابع

1. Ankrah Twumasi, M., Jiang Y., Addai, B., Ding, Z., Chandio, A.A., Fosu, P., Asante, D., Siaw, A., Danquah, F.O. & Korankye, B.A. (2021). The impact of cooperative membership on fish farm households' income: The case of Ghana. *Sustainability*, 13(3), 1059. doi: 10.3390/su13031059.
2. Barfizadeh, L., Ghanian, M. & Safari, M. (2021). Dynamic modeling of the effects of rural production cooperatives on rural areas. *Journal of Cooperation and Agriculture*, 10(37), 211-229. doi:10.22034/ajcoop.2021.247097.1600. [In Persian]
3. Basati, H., Poursaeed, A.R., Allahyari, M., Eshraghisamani, R. & Chaharsoughiamin, H. (2020). The role of water cooperatives in improving the economic and social situation of villagers is covered by organizations in Ilam province. *Co-Operation and Agriculture*, 9, 147-169. [In Persian]
4. Birowo, A.T., & Hansen, G.E. (2019). Agricultural and rural development: An overview. In book: Agricultural and rural development in Indonesia. New York: Routledge.
5. Bokhari, A., & Sharifi, F. (2022). Public transport and subjective well-being in the just city: A scoping review. *Journal of Transport & Health*, 25, 101372. doi:10.1016/j.jth.2022.101372. [In Persian]

6. De Bakker, M., Lagendijk, A. & Wiering, M. (2020). Cooperatives, incumbency, or market hybridity: New alliances in the Dutch energy provision. *Energy Research & Social Science*, 61, 101345. doi:10.1016/j.erss.2019.101345.
7. Dvorak, C.F. (2021). Opportunity cost: Weighing elements of national power against prosperity and security, Fort Leavenworth, KS: US Army Command and General Staff College.
8. Fadaei, M., & Falsoleiman, M. (2012). The role of agricultural production cooperatives (rural cooperatives) in improving life chances and welfare of members: A case study of Farsan and Kouhrang townships. *Co - Operation and Agriculture*, 22(8), 74-84. [In Persian]
9. Fitzpatrick, T. (2001). Welfare theory: An introduction. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
10. Fomba, B.K., Talla, D.N.D.F. & Ningaye, P. (2022). Institutional quality and education quality in developing countries: Effects and transmission channels. *Journal of the Knowledge Economy*, 14, 86-115. doi: 10.1007/s13132-021-00869-9.
11. Hassanzadeh, K., Choobchian, Sh., Karami dehkordi, E. & Momenpor, Y. (2023). The role of rural production cooperatives in improving rural households' welfare in the Miandoab Township. *Co-Operation and Agriculture*, 12(45), 1-24. doi: 10.22034/ajcoop.2023.318707.1753. [In Persian]
12. He, S., & Jiao, W. (2023). Conservation-compatible livelihoods: An approach to rural development in protected areas of developing countries. *Environmental Development*, 45, 100797. doi:10.1016/j.envdev.2022.100797.
13. Hu, G., Wang, J., Fahad, S. & Li, J. (2023). Influencing factors of farmers' land transfer, subjective well-being, and participation in agri-environment schemes in environmentally fragile areas of China. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(2), 4448-4461. doi: 10.1007/s11356-022-22537-4.
14. Joshanloo, M., Jovanović, V. & Taylor, T. (2019). A multidimensional understanding of prosperity and well-being at country level: Data-driven explorations. *PloS ONE*, 14(10), e0223221. doi:10.1371/journal.pone.0223221.
15. Khan, S.A.R., Jian, Ch., Zhang, Y., Golpîra, H., Kumar, A. & Sharif, A. (2019). Environmental, social and economic growth indicators spur logistics performance: from the perspective of South Asian Association for Regional

- Cooperation countries. *Journal of Cleaner Production*, 214, 1011-1023. doi: 10.1016/j.jclepro.2018.12.322.
16. Khosravi, E., Gholamrezai, S., Rahimian, M. & Akbari, M. (2018). The effect of organizational entrepreneurship orientation on the performance of cooperatives from the perspective of poultry cooperatives members in Kermanshah province, *Journal of Rural Research*, 8(4), 607-620. doi: 10.22059/jrur.2017.224305.1043. [In Persian]
 17. Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
 18. Kusriyah, S. (2022). The principles of the welfare law state in an Islamic perspective. *Jurnal Daulat Hukum*, 5(4), 284-299. doi:10.30659/jdh.v%vi%i.26590.
 19. Kustepeli, Y., Gulcan, Y., Yercan, M. & Yıldırım, B. (2023). The role of agricultural development cooperatives in establishing social capital. *The Annals of Regional Science*, 70, 681-704. doi: 10.1007/s00168-019-00965-4.
 20. Legatum Institute. (2021). Available at: <https://www.prosperity.com/about/methodology>.
 21. Liang, Y., Janssen, B., Casteel, C., Nonnenmann, M. & Rohlman, D.S. (2022). Agricultural cooperatives in mental health: Farmers' perspectives on potential influence. *Journal of Agromedicine*, 27(2), 143-153. doi: 10.1080/1059924X.2021.2004962.
 22. Miandoab County Rural Cooperative Office. (2020). Objectives of the statutes of rural production cooperative companies, Available at: <https://westazarbajjan.corc.ir/>. [In Persian]
 23. Ministry of Industry, Mine and Trade. (2021). Available at: <https://mimt.gov.ir/>. [In Persian]
 24. Movahedi, R., Amiri, F., & Tajuk, Z. (2020). Analysis of the effects of rural tourism in improving the social welfare of villagers: A case study of Barfjin village, Hamadan city. *Village & Development*, 22(87), 45-68. [In Persian]
 25. Nazaripour, N., & Hossieni, S.M. (2020). Investigating the technical efficiency of rural cooperatives in the provinces of Sistan and Baluchistan with Fuzzy Data Envelopment Analysis (FDEA). *Village & Development*, 23(89), 79-94. doi:10.30490/RVT.2020.253809.0. [In Persian]
 26. Rodríguez-Pose, A., & Tselios, V. (2019). Well-being, political decentralization, and governance quality in Europe. *Journal of Human Development and Capabilities*, 20(1), 69-93.
 27. Rural Office Cooperative. (2019). Rural cooperative. Available at: <http://www.waaj.ir/>. [In Persian]

28. Shamsi, M., Khorasani, M.A. & Motiy Langroudi, S.H. (2020). Measuring the effects of the diversity of economic activities on the level of well-being of the rural community (Kerman City). *Journal of Regional Planning*, 10(37), 47-62. [In Persian]
29. Shateri, M., Hajipour, M., Nejati, B., Dazegi, A. (2013). Economic effects of agricultural cooperatives on rural households (agricultural production cooperatives of Birjand city). *Scientific Quarterly of Social- Cultural Studies of Khorasan Quarterly*, 7(2), 109-128. [In Persian]
30. Sridhar, G., Chawla, V. & Lyngdoh, T. (2020). Product adaptation for rural markets: A social relations approach: An abstract. In book: Enlightened marketing in challenging times, proceedings of the 2019 AMS World Marketing Congress (WMC), Springer.
31. Taylor, G. (2007). Ideology and welfare. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
32. Wu, L., Li, C. & Gao, Y. (2022). Regional agricultural cooperatives and subjective well-being of rural households in China. *Regional Science Policy & Practice*, 14(52), 138-158. doi: 10.1111/rsp3.12502.
33. Yu, L., & Nilsson, J. (2021). Farmers assessment of their cooperatives in economics, social, and environmental terms: An investigation in Fujian, Chian. *Frontiers in Environmental Science*, 9, 668361. doi: 10.3389/fenvs.2021.668361.
34. Zou, Y., & Wang, Q. (2022). Impacts of farmer cooperative membership on household income and inequality: Evidence from a household survey in China. *Agricultural and Food Economics*, 10(1), 17. doi:10.1186/s40100-022-00222-x.